

Ad in beeld, steeds meer en meer – goed nieuws – maar dan? Deel 1: Gemeentes en de Ad – met als casus: Dordrecht

➤ **INLEIDING**

Je moet het altijd van een ander horen, als het goed gaat. Laat anderen de boodschapper zijn – vele malen beter. Voor de Ad-opleiding zijn dat de partijen die van mening zijn dat daarmee een aantal doelgroepen op de juiste wijze te bereiken zijn en dat bepaalde doelstellingen zijn te realiseren.

Onder die partijen bevinden zich gemeentes die het beste voor hebben met hun regio en zich hard te maken voor mogelijkheden om mensen op te scholen en jongeren de kans te bieden om een diploma te verwerven met kans op een baan. Daarnaast heeft het mbo ook een duidelijk belang. De mbo-instellingen zijn steeds meer bereid om met hogescholen te gaan samenwerken – niet meer om zelf een Ad te gaan ontwikkelen maar wel om daarbij de helpende hand te bieden.

In dit nummer van een tweeluik lopen we de koppeling aan een gemeente langs, recent in de pers terug te vinden – voor Dordrecht. We nemen de vrijheid om daarbij een reeks kanttekeningen te plaatsen, mogelijk ook in andere ambitieuze gemeentes te gebruiken.

Een aantal zaken eruit gelicht...

- Draagvlak vanuit het hbo is essentieel – maar is iedereen 'aan boord'?
- Ervaringen gebruiken vanuit het verleden: denk aan de pogingen rond een RAC in Twente
- Overeenkomst klaar: Dan meteen boter bij de vis, met geld, menskracht...
- Zoeken naar unieke Ad's is van belang, om te bezien wie welke Ad-opleiding kan gaan ontwikkelen en geven
- Dordrecht als studentenstad: hoe dan... wat zijn de aantrekkelijke kanten...
- Consequenties voor de instroom in Rotterdam en andere steden, ook voor de Bachelor – gelet op de 2+2-structuur, dus studeren 'via de Ad'
- Regionale onderbouwing van de doelmatigheid zal lastig zijn
- Pas in 2021 met nieuwe Ad-opleidingen starten = eerste afgestudeerden in 2023
- Dordts Associate College in een eigen stichting...
- Samenwerking publiek-privaat: kansen en uitdagingen

DE GEMEENTE ALS DRIJVENDE KRACHT

Een aantal maanden geleden hebben we gerapporteerd over het initiatief in de regio Drechtsteden om een 'Regionaal Associate College' te gaan ontwikkelen, om een vestiging te hebben alwaar Ad-opleidingen worden aangeboden. De Hogeschool Rotterdam nam het voortouw, met als argument dat men de meeste ervaring heeft met de Ad en een eigen aanpak hiervoor.

Recentelijk werd op de website van de gemeente Dordrecht met veel vreugde aangekondigd dat op 4 februari alle betrokken partijen de handen formeel ineen hebben geslagen. Mede aanleiding hiervoor was dat er uitzicht is op een rapport met concrete aanbevelingen over hoe verder te gaan. We geven hier de tekst van het persbericht, met kanttekeningen in de kaders tussen de tekst – met op voorhand de opmerking dat dit soort initiatieven nog meer dan anders laat zien dat de Ad niet meer weg te denken is uit het hbo en in de komende jaren de 'aanjager' zal zijn van de doorstroom mbo-hbo en het bestrijden van de uitval in de Bachelor.

DORDRECHT - Vijf onderwijsinstellingen (Hogeschool Rotterdam, Avans, Inholland, Christelijke Hogeschool Ede en DaVinci College/HBO Drechtsteden), gemeentebesturen in de Drechtsteden en het regionale werkveld hebben op 4 februari de gezamenlijke ambitie geformuleerd om in Dordrecht hoger onderwijs te ontwikkelen dat past bij de Drechtsteden.

Breed draagvlak – al kan het nog breder...

Het is goed dat men de groep zo breed mogelijk heeft gehouden. De HR en Inholland zitten in Rotterdam (en werken al samen met de regio als het gaat om de Ad). De CHE is 'ver weg' maar deze hogeschool heeft een duale vestiging in Dordrecht, al had men de hoop zelfstandig aldaar Ad's te kunnen gaan aanbieden, maar de CHE heeft die moeten laten varen.

Avans is van belang omdat men 'kampioen Ad-aanbieden' in het zuiden is, en onder meer recent in Roosendaal een Ad College heeft geopend (met de Hogeschool Zeeland - HZ UAS - die kennelijk deze beoogde samenwerking aan Avans overlaat).

De NHTV (BUAs) doet ook niet mee maar die kent simpelweg een eigen markt qua opleidingen. ROC Da Vinci is de natuurlijke mbo-partner, ook al omdat men van daaruit de private hogeschool Da Vinci HBO Drechtsteden mede vormgeeft (die nu bezig is met het aanvragen van een Ad voor de ICT-sector).

Er is een private aanbieder: ABC-opleidingen, die in Dordrecht een Ad-opleiding aanbiedt, voor financieel management. Deze aanbieder doet dus ook niet mee. Toch zal er bij het beoordelen van de doelmatigheid – als deze private instelling bereid is het aantal studenten en gediplomeerden bekend te maken – wel rekening mee moeten worden gehouden.

Een mogelijk interessante partner zou kunnen zijn de STC Group uit Rotterdam (ook met een vestiging in Brielle), groot in allerlei technische-maritieme opleidingen. Het betreft net als Da Vinci HBO Drechtsteden een private hbo-aanbieder, maar de STC Group werkt nauw samen met de Hogeschool Rotterdam die een groot aantal van de betreffende hbo-opleidingen in formele zin aanbiedt. Dus het is zonder meer mogelijk dat op die manier een lijntje met het werkveld is te leggen...

Al met al dus een indrukwekkende 'back-office' voor de ontwikkeling van de Ad. Maar tevens spelen er vele belangen mee. Echter, als de studenten, de werkenden en de werkgevers centraal worden gesteld, moet er ondanks die situatie iets moois uit de koker gaan rollen.

Zo willen ze meer jongeren in de regio de mogelijkheid bieden om mee te bouwen aan een goed economisch klimaat en een sterke, veerkrachtige samenleving. Met elkaar hebben zij afgesproken om nu in kaart te brengen welk aanbod past bij de Drechtsteden. Het streven is om voor de zomer deze verkenning op te leveren.

Leren van de ervaringen in Twente

Dat is een stevig neergezette optie. De contouren voor de aanpak kunnen dan zeker op de onderhandelingsstafel liggen. Wellicht zijn die dan ook al formeel onderschreven door alle bestuurders. Vervolgens begint het echte werk, met de vertaling naar de concrete keuzes en de wegen die dienen te worden bewandeld.

Een dergelijke brede inzet voor het Ad-aanbod is zo'n drie jaar geleden gepleegd in het oosten des lands, gericht op Twente – met steun van de hogescholen die deze regio 'omzoomen'. De aanpak werd vooral aangejaagd door de mbo-instellingen.

Ook hielp het dat Provinciale Staten aldaar politiek had vastgesteld dat de komst van de Ad's van zeer groot belang is – en dat er daarom ook een budget beschikbaar kon worden gesteld.

Over de grote lijnen van de aanpak was men het als mbo en hbo wel eens, al kwam de creativiteit dus vooral uit de koker van het mbo. Na enige tijd werd een hbo-projectleider aangesteld, met veel daadkracht, om een 'RAC Twente' van de grond te gaan tillen.

Echter, alles verzandde in een bestuurlijk getouwtrek, het maken van andere keuzes door de hogescholen en het niet kunnen komen tot een afstemming van de mogelijke samenwerking vanuit het mbo. Het was een mooi leermoment, dat wel. Maar het RAC van het Oosten is op dit moment 'ver weg'...

Ron Bormans, bestuursvoorzitter van Hogeschool Rotterdam, heeft afgelopen november aangeboden het voortouw te nemen om in samenwerking met alle onderwijspartners en het werkveld een concrete invulling te geven aan de verkenning. "Na de aanbevelingen van professor Marc Vermeulen, die in opdracht van gemeente Dordrecht in kaart bracht hoe hoger onderwijs in deze regio eruit zou moeten zien, bleek dat de behoefte aan hoger onderwijs in de Drechtsteden groot is. Wij nemen vanuit Hogeschool Rotterdam daarom graag de verantwoordelijkheid deze aanbevelingen in gezamenlijkheid verder uit te werken."

Streven naar hbo binnen de gemeentegrens

De HR heeft er nadrukkelijk belang bij om dicht bij het vuur te blijven als dit soort plannen worden gesmeed. Vroeger werd er voortdurend door gemeentes – ook Dordrecht – getracht via allerlei politieke en strategische kanalen een hogeschool of een vestiging ervan binnen te halen. Echter, het aanbod aan bacheloropleidingen liet dat niet toe - soms alleen maar in regio's die keihard de noodzaak konden aantonen voor opleidingen waaraan een nadrukkelijk door het werkveld geformuleerde regionale behoefte was, maar dan ook binnen het bestaande landelijke aanbod dat een aspect is dat voor de doelmatigheid een belangrijke rol speelde en nog speelt.

Met de opkomst van de Ad kan er nu geprobeerd worden een Regionaal Associate College binnen te halen. Het is ook best goed passend zijn te maken bij 'de behoefte aan hoger onderwijs'. Dus nieuwe kansen, met een nieuwe ronde met aandacht voor het aanbod aan Ad-opleidingen.

Peter Heijkoop, portefeuillehouder Onderwijs en Arbeidsmarkt in de Drechtsteden ondersteunt dit initiatief van harte: "Het versterken van hoger onderwijs is nodig om onze regio aantrekkelijk te houden voor zowel inwoners als bedrijven. Als jongeren hier hun opleiding volgen, is er een grotere kans dat ze hier blijven wonen en werken. En dat leidt weer tot meer en betere voorzieningen in de stad."

Twee sporen

Per 1 januari heeft Hogeschool Rotterdam Erwin van Braam aangesteld als programmadirecteur hoger onderwijs Drechtsteden. Onder zijn leiding is de gezamenlijke ambitie geformuleerd en wordt nu uitvoering gegeven aan de ontwikkeling van een passend aanbod. Dat gebeurt langs twee sporen:

- Welke tweejarige hbo-opleidingen (Associate degree), in aanvulling op reeds bestaande opleidingen, kunnen worden gevestigd in Dordrecht? Goede aansluiting op de opleidingsvraag vanuit de regio is hierbij essentieel. Doel daarbij is om tot een aanbod te komen op de gebieden techniek, ICT, zorg, bouw en onderwijs, waarmee minimaal 1.500 studenten kunnen worden bediend.
- Hoe kunnen werkgevers en onderwijsinstellingen samen aantrekkelijke stage- en afstudeeromgevingen maken waardoor bijna afgestudeerden intensief kennis maken met werkgevers in de Drechtsteden?

Ad en Bachelor allebei in de regio hebben

Het eerste spoor ervan kan worden uitgerold als iets waarbij kan worden gezien welke Ad's zijn in te voeren, wetende dat er in de buurt ook inhoudelijk verwante bacheloropleidingen zijn.

Studenten kunnen aldus in de eigen regio doorgaan (een van de doelen van deze aanpak in de Drechtsteden), al is het misschien ietsje verder weg studeren voor een periode van twee jaren.

Geen concurrentie aangaan met elkaar

Daarnaast zal het ook best zo zijn dat rekening wordt gehouden met het gegeven dat nieuwe opleidingen niet mogen concurreren met reeds bestaande Ad's in de buurt (want je gaat elkaar niet in de wielen rijden, en dat is ook niet doelmatig, en dat zal de Commissie Doelmatigheid HO ook wel in de gaten houden...).

RAC in een eigen stichting?

Ook lijkt het van belang te zijn dat het geen RAC wordt waarbij alle betrokken hogescholen heel flink aan de touwtjes gaan trekken. In Roosendaal hebben Avans en de HZ het voor het zeggen maar de Ad Academie aldaar is ondergebracht in een eigen stichting – met toestemming van de overheid om aldaar op deze wijze een nieuwe vestigingsplaats te hebben voor beide hogescholen. Zo'n stichting heeft uiteraard een bestuur waarin de 'founding fathers' zitting hebben.

Aansluiten bij regionale speerpunten

Tevens moet in de gaten worden gehouden dat de onderwijssectoren – gelet op de wijze waarop de overheid naar een verdere uitbreiding van het aanbod kijkt – nauw aansluiten bij hetgeen de betrokken hogescholen zelf als speerpunten zien. Dat kan mede een reden voor de overheid zijn om tot goedkeuring van aanvragen over te gaan, zeker als de speerpunten geijkt zijn aan de regionale situatie, als een verbijzondering van wat er zoal in het land gebeurt.

Aantal en concurrentie

Het aantal van 1500 studenten is zonder meer ambitieus te nemen. Of dit ten koste gaat van de Rotterdamse RAC – als dichtstbijzijnde vestiging – is moeilijk te zeggen, zeker als tot een inhoudelijke overlap in het aanbod zou gaan komen.

Dordrecht als studentenstad

Wat interessant is om na te gaan is of mbo'ers die in aanmerking komen voor de voltijdse (en duale) Ad's, Dordrecht gaan zien als een echte 'studentenstad'. Anders gezegd, zal een RAC aantrekkingskracht genoeg hebben. Het gaan studeren in dat 'grote Rotterdam' moet in zo'n geval – normaal gesproken – worden uitgesteld tot na het hebben behaald van de Ad, als iemand dan toch per se aldaar op kamers wil.

Het beste is om het resterende programma voor de Bachelor zodanig vorm te geven dat deze Ad-bezitters niet alsnog de regio verlaten, als ze direct willen doorgaan (en mogelijk is dan zo'n Bachelorprogramma ook na een aantal jaren nog wel duaal en met afstandsonderwijs te doen).

2+2 = consequenties voor Rotterdam

Als het lukt een grote groep mbo'ers en andere doelgroepen de Ad in Dordrecht te laten gaan doen, kiest men dus bewust bij deze doelgroep voor het aanbieden van de 2+2-variant, dus de route via de Ad. Het kan daarmee de route worden die door mbo-instellingen als de 'normale' voortzetting vanuit het mbo naar het hbo worden gezien, voor de opleidingen uiteraard waarvoor een Ad beschikbaar is.

Dat wil zeggen dat deze studenten niet (meteen) voor een Bachelor in Rotterdam of elders opteren. Maar als toch ook met deze Ad's, net als bij Avans, een nieuwe doelgroep is aan te boren – naast degenen die toch al naar het hbo wilden gaan – is er geen probleem qua kannibalisme. Maar let op... dat is misschien alleen iets voor de korte termijn het geval, want dat effect zal over een paar jaren zijn uitgewerkt.

Minder instroom en uitstroom bij de Bachelor

Als het werkveld sterk gaat inzetten op het in dienst nemen van Ad'ers en deze personen na het behalen van het diploma een baan aanbiedt, zullen er minder bekostigde bachelorstudenten komen in Rotterdam en andere steden.

Het werkveld daar kan dat gaan merken, in sectoren alwaar veel vraag naar afgestudeerden is. Het ligt dus voor de hand om ook te bezien hoe werkgevers in Rotterdam en andere steden aankijken tegen het 'wegtrekken' van allerlei geschikte personen.

Privaat afmaken Bachelor – op termijn ook bekostigde modules?

Daarnaast is te verwachten dat als die Ad'ers op termijn toch een Bachelor willen of moeten behalen, vaak voor een private aanbieder zal worden gekozen... Tenzij de betrokken hogescholen tegen die tijd het resterende bachelorprogramma ook flexibel, modulair en over langere tijd verspreid mogen gaan aanbieden (zie eerdere nieuwsbrieven met een voorstel daarvoor).

Werkvormen – duaal...

Het is van belang te weten welke werkvormen voor de Ad's worden ingezet. Gelet op de gekozen onderwijssectoren ligt het duale karakter voor de hand. Onderwijs, gezondheidszorg... veel duaal. Ook in de techniek zijn voldoende delen van de arbeidsmarkt te vinden die zich hiervoor prima lenen. Bovendien hebben bekostigde duale opleidingen minder last dan voltijd en deeltijd van de regels voor de doelmatigheid als het gaat om het verzorgen van onderwijs 'op de werkplek'.

Met duale Ad's zijn ook de stages en de afstudeeropdrachten simpeler op te nemen in de werk-omgevingen. Het lijkt er evenwel op dat 'spoor twee' mede is bedoeld voor bachelorstudenten. Dat is best goed voor de huidige generatie studenten.

Het is derhalve zeker aan te raden om te investeren in die 2+2-variant, dus waarbij ook Ad-afgestudeerden binnen maximaal 3 jaren na het behalen van het diploma door het werkveld in staat worden gesteld een duale route naar de Bachelor te volgen, dus voor het resterende programma.

Dit betekent dus duale werkplekken, goede afstudeerprojecten (maak ze geschikt voor een onderzoek ten behoeve van meerdere bedrijven, misschien cross-sectoraal) en onderdelen met inzet van afstandsonderwijs.

Daarmee wordt het een vloeiend geheel, voor de route via die Ad. Als die opzet goed wordt afgedekt is er ook ruimte om die werknemers (dus duale studenten) te koppelen aan studenten die de ongedeelde bacheloropleiding volgen en een stage of een afstudeeropdracht nodig hebben. Het gaat om verschillende type studenten die elkaar uitstekend kunnen aanvullen.

Proces

Onderwijs, overheid en het bedrijfsleven werken nauw samen in dit proces. "De Drechtsteden is een regio met veel potentie. Grote technologische ontwikkelingen komen snel op ons af. Wat we nodig hebben om verder te groeien zijn slimme, oplossingsgerichte professionals. Door op deze manier samen te werken kunnen we meer jongeren opleiden met en voor bedrijven en organisaties in de Drechtsteden", besluit Sjoerd Vollebregt, voorzitter van de Economic Development Board Drechtsteden.

Contouren en reeds 'afgetikt'

Er wordt gesproken over het beschikbaar komen van het advies voor de zomervakantie, als resultaat van deze verkenning. Het zou goed als op dat moment ook al de contouren voor de verdere aanpak door de betrokken partijen zijn geaccordeerd – en voorzien van concrete geldelijke toezeggingen (een van de breekpunten toen in Twente, het te lang wachten met het maken van concrete afspraken en met het vastleggen van de financiële consequenties van de beoogde samenwerking).

Koppeling publiek-privaat

Hoe de private instelling Da Vinci HBO Drechtsteden (DVHD) in het plaatje past, is ook nog een punt van aandacht – mede gelet op de samenwerking tussen bekostigde en private hogescholen, en die tussen hogescholen en mbo-instellingen, allemaal met hun eigen vormen voor overheids-financiering.

Kiezen voor de aanvragende hogescholen

Omdat een RAC op zich geen aanvragen mag indienen voor een nieuwe Ad, moet men snel gaan bepalen welke hogescholen dit gaan doen en voor welke Ad's.

Men zou daarbij ook kunnen kiezen voor bestaande Ad's met Dordrecht als extra vestigingsplaats (CHE bijvoorbeeld) dan wel voor het verplaatsen van een Ad uit Rotterdam of een andere bestaande vestigingsplaats, maar dat laatste lijkt niet erg handig te zijn.

Vestigingsplaats en beheer

Dordrecht wordt dus de vestigingsplaats voor meerdere hogescholen, maar voor het beheer ervan kan een eigen stichting in het leven worden geroepen. Deze stichting beheert het 'Dordts Associate College', met een management dat volgens een bepaalde verdeelsleutel uit de inkomende gelden wordt betaald (met toestemming van de overheid om dus de financiering op die manier 'te bundelen').

Hierbij kan worden gedacht aan het aantal bekostigde studenten dat onder een hogeschool valt. Tevens kunnen de functies aldus worden verdeeld en betaald.

Team voor de aanvragen

Elke hogeschool moet vervolgens aan de slag met het aanvragen van een of meerdere Ad's via de CDHO en NVAO - met een nevenvestiging in Dordrecht. Uiteraard wordt daarvoor een team in het leven geroepen, om te voorkomen dat er geen sprake is van een herkenbare eenheid in de vormgeving van de dossiers. Ook zullen de gemeente Dordrecht en de werkgevers niet graag over allerlei verschillende schijven hun inbreng willen hebben.

Later meer Ad's aanvragen

Als dit DAC er eenmaal is, over enige tijd, ontstaan er ongetwijfeld plannen voor nog meer Ad-opleidingen. Het zal aan het management van het DAC zijn om te bezien onder regie van welke hogeschool deze het beste kunnen worden ontwikkeld. Maar ook in dat geval zal het een eigen DAC-team dienen te zijn om ervoor te zorgen dat de 'geest' van de aanvragen past bij hetgeen er al wordt aangeboden.

Aanhaken andere aanbieders

Een bijzondere situatie kan overigens ontstaan als andere hogescholen willen gaan aanhaken bij het DAC. Misschien is er behoefte aan een Ad die elders al wordt gegeven, niet voor Dordrecht wordt goedgekeurd. Mogelijk dat de overheid een verplaatsing of een extra nevenvestiging wel een optie vindt.

Ook kunnen private aanbieders een kans zien om mee te gaan liften met het DAC. Hoe, dat is wel een vraag. ABC-opleidingen is al genoemd. TIO zit in Rotterdam. Schoevers ook.

ALGEMENE KANTTEKENINGEN

In het onderstaande kader nemen we de vrijheid een aantal algemene kanttekeningen te plaatsen. Ze zijn niet allemaal specifiek van toepassing op Dordrecht, maar ze kunnen ook helpen bij andere initiatieven in het land – zeker als plotseling overal plannen voor een RAC oppoppen...

Beren en adders

Het opzetten van een RAC in een nieuwe vestigingsplaats waar de jongeren (en mogelijk minder de werkenden en anderen) van oudsher worden bediend vanuit de gemeentes Rotterdam (17 minuten per trein) en Breda (zo'n 30 treinminuten) is een enorme uitdaging. Daarbij kent het ontwikkeltraject een interessant aantal haken en ogen. Niet meteen zijn het beren op de weg en ook niet altijd adders onder het gras, maar het is wel uitkijken geblazen. Daarom hier, zonder specifieke volgorde, een paar bedenk-zaken.

Steun van de overheid

Het zal ongetwijfeld zijn gebeurd, het nagaan of OCW zit te wachten op een grootscheepse operatie om een bekostigde RAC in een nieuwe gemeente te krijgen – eigenlijk een nieuwe vestigingsplaats binnen het hbo. Bij Roosendaal moest veel lobbywerk gepleegd, ook al door de samenwerking met meerdere hogescholen. En nu gaat het om een consortium inclusief het mbo en het private hbo, dus ga er maar aanstaan.

Wanneer starten?

Er is over enige maanden een eerste rapport, het resultaat van een verkenning. Op basis daarvan moeten alle partijen het eens zijn en gaan worden over het verder ontwikkelen van het DAC. Het lijkt een illusie dat er vervolgens in 2020 met de eerste nieuwe Ad-opleidingen kan worden gestart. OCW zal niet tegen de CDHO (doelmatigheid) en de NVAO (kwaliteit) zeggen dat aanvragen voorrang krijgen en in een vliegende vaart moeten worden afgehandeld. Dat alles staat ook nog eens los van het gaan werven van studenten, het aantrekken van docenten, en andere zaken.

Ga dus maar gewoon uit van 2021, dus over ruim twee jaar van nu. Hoe de arbeidsmarktsituatie dan is, welke werkgevers dan duale plekken beschikbaar hebben, wat de gemeenteraad van dit alles vindt en hoe het mbo kan gaan meedoen... lastig in te schatten, maar het zal wel moeten gebeuren.

Natuurlijk kun je de bestaande Ad's nu al gaan opnemen in het DAC, om te beginnen en een eerste campagne te starten. Een private aanbieder kan altijd (zeker voor werkenden) een tweejarige opleiding in elkaar steken, en koppelen aan niveau 5 van het NLQF en hopen dat per 2021 deze opleiding als Ad-studie wordt erkend.

Indienen van aanvragen voor nieuwe Ad's

Eerst zal men het met elkaar eens dienen te worden welke Ad's worden ontwikkeld. Daarbij zal er sprake zijn van twee types (los van de vormgeving, dus de variant) – al zijn ze niet helemaal als zodanig los van elkaar te zien en neer te zetten:

- Ad's die vooral voortbouwen op mbo-4 opleidingen in Dordrecht, wetende dat er bij het regionale werkveld behoefte is aan gediplomeerden, zowel met een mbo-4 als een Ad-diploma. Er zijn dus in ieder geval functies op beide niveaus aantoonbaar aanwezig, en met daarbij behorende vacatures.
- Ad's die min of meer kunnen worden gezien als een vereist diploma voor een bepaalde startfunctie, op dat niveau, wetende dat de gediplomeerden op termijn kunnen doorgroeien naar een hogere functie en in aanmerking kunnen komen voor het behalen van de bachelorgraad.

Vervolgens moet in overleg met het werkveld worden vastgesteld welke vormgeving is gewenst. Dat kan voltijd zijn, dus dat afgestudeerden pas na twee jaar op de markt komen. Maar ook duaal en daarbij kan de studenten al eerder een baan worden aangeboden die past bij de studie (en dat scheelt ook in de selectie...). Wel moet bij duaal rekening moeten worden gehouden dat het werk volledig in dienst staat van de studie, dus het draait om een student die ook werknemer is.

Voor werkenden kunnen Ad's worden ontwikkeld en aangeboden, maar dan in deeltijd. Het werkveld moet daarbij helder op het netvlies hebben welke ondersteuning eventueel nodig is. Bedrijven moeten bovendien weten welke wettelijke voorwaarden er gelden voor een eventuele werkplek.

Men zal zich moeten realiseren dat het bij de HR, de CHE en Inholland gaat om bekostigde Ad-opleidingen, met alle kaders en regelingen van dien. Er kan derhalve geen sprake zijn van flexibilisering met het spreiden van een studie over meerdere jaren, het alleen maar afnemen van modules en het zonder meer heel veel onderwijs laten verzorgen op de werkplek.

Het samenwerken bij het verzorgen van voltijdse en duale opleidingen vraagt dus een zekere 'discipline' en 'inschikkelijkheid' van het werkveld, ook wel te zien als het mede investeren in de opleiding van jongeren (waarbij ook de persoonlijke ontwikkeling voorop staat).

Dynamiek en bedrijfsopleiding

Het kan voorkomen dat een bedrijfstak gewoon elk jaar een groep nieuwe werknemers nodig heeft, en daarvoor mbo'ers aanneemt. Die kunnen gaan werken en vervolgens van scholing worden voorzien. Het programma kan aldus elk jaar anders zijn, op basis van de verandering in de economie, de vraag naar producten en diensten en aan te passen competenties. Dan zal men niet voor een Ad moeten opteren. De vraag naar zo'n traject tendeeft al snel naar het willen hebben van een 'bedrijfsopleiding'.

Het betekent dat men maatwerk wil. Daarvoor zal gewoon betaald moeten worden. Er kan worden aangeklopt bij een private hogeschool (bijv. DVHD). Daar ontwikkelt men wel zo'n programma, geen probleem. Deze hogeschool kan vervolgens kijken of het zinvol is om toch het programma (de kern ervan) te laten linken aan het Nederlandse Raamwerk (NLQF) en zo het stempel 'niveau 5' te krijgen.

Mocht die vraag naar maatwerk tot uitdrukking komen in een spreiding naar scholing over meerdere jaren en het kunnen afnemen van de studie in modules... dan kan het ook wel een Ad-opleiding zijn, maar alleen van de private hogeschool.

Het is dus aan het werkveld – dat de aanvragen ook moet onderbouwen qua vraag naar Ad'ers op korte en langere termijn – om duidelijk te maken wat men wil en kan. En wat dus te vertalen valt naar een vorm van scholing. De hogescholen kunnen daarmee aan de slag, wetende dat ze op die manier concrete steun krijgen van het werkveld.

Gecoördineerd en gebundeld indienen

Als het overzicht er is, kan worden vastgesteld welke hogeschool de aanvraag kan gaan indienen. Het is wel van groot belang dat de aanvragen worden gecoördineerd, dus eenzelfde 'smoel' hebben om te voorkomen dat er onnodige vragen van de CDHO of NVAO komen over de achtergrond. Ook kunnen die instanties de aanvragen gebundeld onder de loep nemen, om het proces te versnellen – waar mogelijk (want er zijn gewoon wettelijke termijnen...).

Doelmatigheid en noodzaak

Er zal hard dienen te worden gewerkt aan het aantonen van de noodzaak om in Dordrecht eigen Ad-opleidingen te hebben, en deze niet te kunnen aanbieden in Rotterdam of Breda of elders in de buurt. Dat houdt in dat het moet gaan om Ad's die passen bij de regio – en waarvan, zou je kunnen zeggen, de betrokken hogescholen hebben verzuimd in het verleden daarvoor programma's te ontwikkelen. Oftewel, ze hebben ze tot nu toe over het hoofd gezien, er is geen bacheloropleiding bij te vinden of kennelijk was er geen doelgroep voor de instroom beschikbaar, en nu wel.

Kortom, het moeten unieke Ad-opleidingen zijn of specifieke afstudeerrichtingen van bestaande Ad's. Dat laatste zou kunnen door een bestaande Ad te nemen en aan te tonen dat daarbinnen trajecten zijn die nu juist bij Dordrecht passen – dus geen complete Ad bedenken, alleen maar een extra vestigingsplaats op basis van die Dordrechtse programma's daarbinnen.

Regionaal sterker meetellen door de CDHO

Zoals diverse hogescholen kunnen beamen, geeft de beoordeling door de CDHO nog wel eens wat kopzorgen. Bij de doelmatigheid moet nog steeds naar landelijke cijfers worden gekeken – al heeft de minister bij de invoering van de Ad als zelfstandige opleiding een ontsnapingsclausule op tafel gelegd, namelijk dat een overtuigende regionale onderbouwing aanleiding kan zijn om de aanvraag toch goed te keuren.

Maar hoe moet het met Ad's die echt helemaal uniek lijken? Er is dan geen referentiekader, ook niet voor landelijke voorspellingen – en die zijn tot een bepaalde hoogte van belang omdat de overheid voor het hbo uitgaat van een landelijke werkgelegenheid, zodanig dat hbo'ers in principe gewoon overal aan de slag kunnen.

Voor het mbo gelden andere aannames, dus veel meer op basis van een regionale inzet (en daaraan grenzende regio's). Voor de Ad zou mogelijk een soort 'middenweg' moeten gaan gelden. Het ROA komt eind dit jaar weer met nieuwe hbo-voorspellingen, maar dan ook nog zijn ze niet echt te herleiden tot het Ad-niveau.

Harde cijfers voor 2023 en later (pas dan afgestudeerden)

Dus het is aan de regio zelf om met harde cijfers te komen – mede gelet op wat er speelt voor mbo-4. Het houdt in dat er nu al betrouwbare bronnen moeten zijn voor de werkgelegenheid over vijf jaren: *start van de Ad in 2021 en de eerste afgestudeerden in 2023*.

Maar daar neemt de CDHO in het algemeen geen genoegen mee, omdat ze vaak geen betrouwbare basis vormen voor die termijn. De hogescholen zullen dus het komende jaar moeten gebruiken om een eigen specifiek in te vullen regionaal arbeidsmarktonderzoek op te zetten. Het gaat echt niet alleen meer om het kijken naar de ROA-cijfers en de uitkomsten van een onderzoek onder een klein groepje ondernemers (werkveldcommissie) of wat er wordt gezegd over het aantal Ad'ers dat men nu denkt aan te nemen over vijf jaren.

Er zal een structurele analyse nodig zijn van ontwikkelingen, relevante trends op de regionale arbeidsmarkt en van het beoordelen van de uitspraken over uitbreiding van bedrijven, de noodzaak die voortvloeit uit vergrijzing (pensionering) en het opscholen van mensen.

Er kan vanuit een hogeschool ook zelf veel worden gedaan, door het kijken naar ontwikkelingen voor de werkgelegenheid bij inhoudelijk verwante bacheloropleidingen. Hoe zit het met het niveau

van de eerste baan, op welke wijze worden stages ingevuld, wat zijn specifieke keuzes die door de bachelorstudenten vanuit die regio worden gemaakt... om slechts een paar suggesties te geven.

Ook kan naar loopbanen van mbo-alumni worden gekeken. Als deze op structurele wijze moeten worden bijgeschoold met trainingen en cursussen die boven mbo-4 uitstijgen, kan dit wijzen op een langdurige behoefte aan hoger opgeleiden.

Tenslotte kan – en dan zijn de private instellingen handig om in te schakelen – worden gekeken naar de vraag vanuit het werkveld naar maatwerkopleidingen, mogelijk op 5 te plaatsen.

Maar... er zal nooit een keiharde onderbouwing mogelijk zijn, op een dusdanige termijn. Dat mag de overheid, de CHDO dus, ook niet verwachten. Wel moet er in de aanvraag worden geredeneerd vanuit de invalshoek van zo'n organisatie, aangezien die moet kunnen verantwoorden dat het positief adviseren over de aanvraag kan gaan leiden tot een bekostiging door de overheid.

Dat is mede het geval omdat het om een hbo-opleiding gaat, met ook persoonlijke ontwikkelmogelijkheden en meer algemene competenties – en niet om een bedrijfsopleiding waarvoor een werkgever zonder meer bereid is om te putten uit eigen financiële bronnen – en niet leunen op de indirecte bekostiging via de belastingen en het bestedingsbeleid van de overheid.

Gebouw

Is de gemeente bereid een gebouw ter beschikking te stellen? Het zou best eens kunnen zijn dat in Dordrecht gebouwen leegstaan en die zich lenen voor het ombouwen naar het DAC – zoals in Roosendaal ook is gebeurd.

Natuurlijk is een optie het onderbrengen van het DAC in een gebouw van ROC Da Vinci. Maar dan gaat de aantrekkingskracht van het zijn van een hbo-opleiding voor een groot deel verloren. Het kan wel, maar het gebouw moet als zodanig herkenbaar als hbo-instelling zijn.

Geld

Het opstarten van een DAC kost veel geld, zoals de aanloop naar RAC's in Den Bosch en Roosendaal heeft aangetoond. De overheidsfinanciering loopt namelijk achter de studenteninstroom aan. Er zal geld moeten worden voorgeschoten. Met meerdere hogescholen aan het roer kan het lastig worden. Of zal de Hogeschool Rotterdam ook hierbij het voortouw nemen?

Da Vinci HBO Drechtsteden

Het is een interessante optie om bij het proces voor het opzetten van een RAC zowel een mbo-instelling als een private hogeschool mee te nemen. Dat is overigens minder verrassend dan het lijkt omdat dus de volledige naam van HBO Drechtsteden 'Da Vinci HBO Drechtsteden' is. De private aanbieder is als het ware voortgekomen uit de mbo-instelling die in het verleden al samenwerkte met een andere private aanbieder nl. Saxion Next. Dat wil zeggen dat het een bundeling van veel ervaring is, om te bezien hoe het mbo en de private markt zijn in te bedden (los van de private activiteiten van de HR en Inholland).

Maar vervolgens zijn veel aspecten van de wettelijke kaders en regelingen voor de bekostigde en private hogescholen verschillend. Daarmee zal dus moeten worden 'gedeald'. Het lijkt voor de hand te liggen dat DVHD aan de ene kant gewoon haar eigen gang kan gaan en aan de andere kant een helpende hand gaat bieden.

Als het gaat om de doelmatigheid is het zo dat DVHD gewoon alles mag ontwikkelen, als de NVAO het maar goed vindt. De CDHO heeft er niets over te zeggen als het gaat om het neerzetten van Ad-opleidingen.

Maar er is wel een noodzaak om met elkaar af te stemmen. Als men de aanvraag als bekostigde hogeschool dient te onderbouwen qua doelmatigheid, zal ook moeten worden gekeken naar de private markt.

Het ligt voor de hand dat DVHD opening van zaken geeft over aantallen studenten en de groep gediplomeerden, aangezien ze ook Ad-opleidingen willen ontwikkelen (zitten in de pijplijn). En zijn er ook andere aanbieders, privaat, maar of die de boeken zullen openen?

Het punt hierbij is dat als de werkgevers in het verleden bereid waren te betalen voor een private opleiding, dus eigenlijk ook nog steeds voor een niet-bekostigde Ad, het zo is dat de overheid onder geen enkele voorwaarde bereid is die kosten over te nemen, en dus een bekostigde Ad toe te staan (als alternatief).

Het is kennelijk niet voor niets dat DVHD een plek heeft gekregen in deze constructie. Dat houdt in dat men reeds volledig op het netvlies heeft hoe het aanbod van DVHD kan worden gepositioneerd. Mogelijkheden zijn er zeker, van onze kant, denkend aan:

- Ontwikkelen van eigen Ad's
- Aanbieden van modules die ook in de bekostigde Ad's zitten
- Mede-vormgeven van een private afdeling van de DAC, dus een mogelijkheid om samen te bezien hoe de private markt kan worden bediend (dus met inzet van alle middelen, mensen en communicatie)
- Bezien of Ad'ers op termijn de Bachelor kunnen afmaken in een private setting
- Gebruiken van ervaringen rond werkend-leren.

TENSLLOTTE

In dit nummer zijn we ingegaan op een proces dat gaande is. De Hogeschool Rotterdam is voortvarend aan de slag gegaan met het nadenken hoe met alle betrokken partijen een vestiging is op te zetten voor Ad-opleidingen. Geen sinecure, dat is wel zeker.

In de afgelopen jaren hebben we vanuit Leido diverse initiatieven de revue zien passeren. Die hebben allemaal op een of andere wijze bijgedragen aan het leerproces rond de verdere invoering van de Ad – ook al leidde het (nog) niet tot meer Ad's, het bundelen ervan en vervolgens tot RAC's. Daarom dus onze kanttekeningen, als een bijdrage aan de verdere uitrol van de Ad, op een wijze die ervoor gaat zorgen dat over niet al te lange tijd de studeerbaarheid van het hbo voor veel doelgroepen is zo goed mogelijk is geoptimaliseerd – in ieder geval met vereende krachten.